

tarens medicinska profession hade inte merparten av dessa essäer skrivits.

Essäistik är en litterär konstform i sig. Den har djupa rötter i anglosaxisk litteratur. Hughes visar hur väl denna konstform också kan komma till sin rätt i medicinhistorien.

Jag rekommenderar mina medicinhistoriskt intresserade kolleger att införskaffa hans essäsamling. Essay betyder ju ursprungligen försök. Jag tycker Hughes inspirerar till liknande försök på svenska.

Vetenskapsmän på grönbete

Fakta eller fantasier – föreläsningar i vetenskapens gränstrakter. 215 sidor.

Författare: Jesper Jerkert, redaktör.

Förlag: Leopard Förlag, Stockholm; 2007. ISBN 9789173431620.

Recensent: Robert Hahn, professor och leg läkare, FoUU-chef för sjukvården i Salem, Nykvarn och Södertälje (SNS).

»Fakta eller fantasier – föreläsningar i vetenskapens gränstrakter« är en antologi med bidrag från 18 svenska vetenskapsmän. Det är en uppföljare till »Vetenskap eller villfarelse«, som rönt framgång inom den populärvetenskapliga genren för tre år sedan.

Kärnan av författare är framträdande personer i föreningen Vetenskap

och folkbildning (VoF), som diskuterar kontroversiella frågor inom vetenskapen. Ingressen avslöjar att boken utgavs för att fira dess 25-årsjubileum.

Här finns texter om ekologisk odling, kreationism, musikmyter och om den gamle Olof Rudbeck, som på 1600-talet trodde att Sverige var Atlantis. Bokens bästa kapitel handlar om parapsykologi. Det är skrivet i pro/con-form, vilket är ett bra koncept för att engagera läsaren.

Andra kapitel ger mer ensidiga och påträngande klara budskap om vad författaren själv tycker är bra, dåligt, rätt och fel.

I de texter som berör medicin är det tyvärr ganska lätt att finna motsägelser, sakfel och tveksamheter.

Ett ganska ytligt kapitel handlar om alternativ medicin. Den sägs ha visat en del positiva resultat men behöva betydligt mer forskning. Föreningens talesman i medicinska frågor, apotekaren Dan Larhammar, framhöll dock motsatsen på ett möte på Svenska Läkarsällskapet i oktober 2006. Han sade då att positiva resultat saknas och att ytterligare forskning bara vore att kasta bort pengarna.

Det sägs vidare att dagens sjukvård redan har en helhetssyn på människan. Man ryter till med att påståenden om motsatsen är både grundlösa och smaklösa!

Larhammar å sin sida skriver, knappt 20 sidor längre fram i boken, att tanken på att alltid behandla hela individen är i grunden felaktig.

Vad ska läsaren egentligen tro?

Ansvar för epidemier av miljörelaterade sjukdomar med psykogena inslag, såsom skrivkramp och bildskärmssjuka, läggs på massmedierna, »som sprider dessa sjukdomar såsom brucellos sprids av fästingar«. Denna metafor är knappast så vass som författaren tänkt sig, då brucellos inte sprids av fästingar utan av boskap och infekterad mjölk.

Dan Larhammar ville i »Vetenskap eller villfarelse« visa att andliga upplevelser enbart är fenomen i hjärnan.

I den nya boken ägnas ett helt kapitel åt författarinnan Sanna Ehdin, som skriver om hälsa. Hon har bl a sagt att »vi mår aldrig bättre än våra celler«, vilket jag själv tycker är rätt fyndigt formulerat.

Larhammar kräver dock att få veta om det är den genomsnittliga cellen eller den sämsta cellen som avses. Hon har även skrivit att socker framkallar beroende, men Larhammar förmår endast ge ordet en strikt biologisk innebörd.

Ehdin sade till en dagstidning för åtta år sedan att ett dåligt näringstillstånd banar väg för att bakterier och virus ska kunna angripa vår kropp och ge upphov till infektioner.

Larhammar tycker att denna gamla utsaga visar att Ehdin än i dag är »livsfarligt virrig«. Hon sägs ljuga läsaren rakt i ansiktet. Han frågar till och med om hon vill ha oskyddat samlag med HIV-bärare! Jag häpnar inför att en akademiker uttrycker sig så obalanserat.

Att olikänkande ges kränkande epitet är annars vanligt inom föreningen. Skojare, fuskare, bluffare och lurendrejare är ord som används.

VoFs grundare och guru, filosofen Sven Ove Hansson, beskriver dess roll som »ordningsvakt och ogräsbekämpare«. Det är en ovärdig syn på meningsmotståndare. Föraktet är dessutom malplacerat, då kritiken så ofta gäller sådant som kan diskuteras eller är ofullständigt känt.

Jag tycker inte att »Fakta eller fantasier – föreläsningar i vetenskapens gränstrakter« ger så mycket nytt. Fler böcker från VoF lär ändå ges ut, då man, smart nog, valt in förlagschefen i föreningens styrelse.

Mitt råd är att börja sända artiklar och böcker på peer review för att faktagranskas. Etisk hållning och selektion är andra problem. Man behöver också mer tydligt avskilja vetenskap från förnuft och personliga åsikter samt bättre förstå när man själv faktiskt anför en trosuppfattning. Utan detta skapas tyckartexter som enbart representerar ett särintresse inom svensk vetenskap. ■